

เนื้ยะเรี่ยด (นาคราช): มิติแห่งความสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ชาติพันธุ์

Naga: a Symbolic Dimension of Identical Relations

สุริยา คลังฤทธิ์^{1*}

Suriya Klangrit^{1*}

Abstract

This article aims to present the background of the belief about Naga of the Khmer people dwelling in Phanom Dongrak mountain areas and intends to link the belief to the root of the people's identical culture and ancestors. Khmer people in Surin province and Cambodia share the same way of life, language, beliefs, culture, and traditions. The belief about Naga, in particular, is still in their minds and soul. While Cambodians believe that Naga is their ancestor, Khmer people in Surin province believe that Naga is holy and sacred. The author wants to show how the awareness of the belief is built by both Cambodians and Khmer people in Surin and how the relational dimensions enable advantages for the two countries. Looking at it deeply, the author can function their relationships on an individual, social, and national level. Benefiting collaboration in developing relationships of the two countries, this identical relation strategy is considered as a policy enabling the unity of understanding, relationships, and harmony between Thailand and Cambodia.

Keywords: Naka, symbolic identity, relational dimension, Phanom Dongrak mountains

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง เนื้ยะเรี่ยด (นาคราช): มิติแห่งความสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ชาติพันธุ์ มีจุดมุ่งหมายเพื่อชี้และแสดงให้ทราบถึงพื้นเพลและที่มาของความเชื่อเกี่ยวกับนาคราชหรือเนื้ยะเรี่ยดในแอบนเทือกเขาพนมดงรัก เพื่อเชื่อมโยงเข้าสู่รากเหง้าแห่งวัฒนธรรมและบรรพบุรุษเดียวกัน ชาวเขมรสุรินทร์และชาวกัมพูชา มีวิถีการดำเนินชีวิตภาษาความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี ที่คล้ายคลึงกัน โดยเฉพาะความเชื่อเรื่องนาคราชที่อยู่ในความรู้สึกนึกคิด

¹ วัดป่าโยธาประสีพิทักษ์ ตำบลโนกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ 32000

* ผู้ให้การติดต่อ (Corresponding e-mail: missuniverse5000@yahoo.com)

รับบทความวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2560 รับลงตีพิมพ์วันที่ 17 กรกฎาคม 2560

จากการถ่ายทอดของบรรพบุรุษดั้งเดิม เช่น ชาวเขมรกัมพูชาเชื่อว่าตนสืบเชื้อสายมาจากรากrace อีกทั้งชาวเขมร สุรินทร์เชื่อว่าราชเป็นของสูง เสมือนหนึ่งลิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความสำคัญจุดนี้เองทำให้ผู้เขียนต้องการถ่ายทอดแนวคิด เพื่อสร้างการตระหนักให้ทั้งชาวเขมร สุรินทร์ และชาวกัมพูชาทราบว่า มิตรภาพความสัมพันธ์สามารถสร้างประโยชน์ให้กับทั้งสองประเทศ หากมองอย่างลุ่มลึกจะสามารถเชื่อมโยงประสานความสัมพันธ์ระดับบุคคล สังคม และระดับชาติ อันเป็นผลลัพธ์ของการร่วมมือในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เป็นยุทธศาสตร์แห่งความสัมพันธ์เชิงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ เป็นนโยบายที่จะนำไปสร้างความเข้าใจ ความสัมพันธ์ ความผูกพัน ความสมัครสมานสามัคคี ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

คำสำคัญ: เนื้อเรื่อง, มิติความสัมพันธ์, สัญลักษณ์ชาติพันธุ์, เทือกเขาพนมดงรัก

ນາທຳ

มารดกภูมิปัญญาท่องถิ่น เช่น หัตถกรรมพื้นเมือง
โบราณ สถาปัตยกรรมบนปราสาทหิน ความเชื่อและ
วัฒนธรรมในท้องถิ่น ดังเช่น คำโบราณที่กล่าวไว้ว่า
“ผลไม้มีอยู่หล่นไม่ไกลต้น” ดังนั้น ระบบคิด ความ
เชื่อ วัฒนธรรม ความคิดความอ่าน จึงหนีอนหรือ
คล้ายคลึงกัน เช่น ภาษาเบมร ความเชื่อ อำนาจเหนือ
ธรรมชาติ ของลังเวทมนต์ ศาสนาพิธีกรรม การโจร
มะม้าตหรือการเข้าทรงเพื่อการรักษาโรคภัย
ประเพณีต่าง ๆ การเช่นไหว้บรรพบุรุษหรือ
แซนโภูนา รวมไปถึงความเชื่อกียงกับสัญลักษณ์
ศักดิ์สิทธิ์ เช่น พญานาคที่ชาวเบมรสูринทร์เรียกว่า
“เนี่ยค” ส่วนชาวกัมพูชาเรียก “เนี่ยค” หรือ “เนี้ย
เรี้ยด” มาจากต้นต่อของความเชื่อจากฐานวัฒนธรรม
เดิมกัน

เทือกเขาพนมคงรักมาจากคำเรมนพื้นถิ่น “พนม” หมายถึง ภูเขา “ดงแวงราก” หมายถึง ไม้คาน รวมกัน หมายถึง ภูเขาไม้คาน หรือ ไม้คาน หรือ คาน เอาไว้หานสิ่งของนั้นเอง อาจจะมาจากลักษณะที่ เป็นภูเขาหดยาไประออย ๆ ลักษณะเหมือนคาน หาน จึงทำให้ชาวเขมรเริ่นต้นการตามลักษณะ กายภาพก็เป็นได้ เทือกเขาพนมคงรักมีความยาว

ประมาณ 365 กิโลเมตร เป็นเส้นเขตแดนหรือพรมแดนระหว่างราชอาณาจักรกัมพูชาและราชอาณาจักรไทยในปัจจุบัน ไม่เพียงแต่ในปัจจุบันเท่านั้นแต่ในสมัยโบราณก็ยังเป็นพรมแดนระหว่างสองอาณาจักร ได้แก่ เจนละบกและเจนละนำด้วย เช่นเดียวกัน จนถือว่าเป็นเทือกเขาแห่งประวัติศาสตร์ที่มีความเป็นมาของการแบ่งแยกอาณาจักรระหว่างเบญ്മร奔 (камရៀន) และเบญ្ទរាគ (កម្រិរករោម) แต่ก่อกลุ่มชนเบญ្ទរាប คือ กลุ่มคนเดียวกันมีรากเหง้าวัฒนธรรมและวิวัฒนาการทางด้านศิลปะและวัฒนธรรมเหมือนกันหรือปัจจุบันนี้เรียกว่า “กลุ่มอารยธรรมของ”

(ที่มา: สุริยา คลังฤทธิ์ ถ่ายเมื่อ 19 พฤศจิกายน 2559)

เทือกเขาพนมคงรักเป็นที่จังหวัดสุรินทร์เป็นเขตพื้นที่ที่ติดเมืองสำโรง จังหวัดอุดรธานี ซึ่งราชอาณาจักรกัมพูชา หรือพรมแดนกั้นระหว่างประเทศ ส่วนฝั่งจังหวัดสุรินทร์ของประเทศไทย ได้แก่ อำเภอพนมคงรัก ของจังหวัดสุรินทร์ แต่พื้นที่นี้มีแหล่งโบราณสถานที่สำคัญในกลุ่มอารยธรรมขอม คือ กลุ่มปราสาทตามเมือง ซึ่งเป็นเทวสถานเพื่อทำพิธีกรรมในลัทธิไวนิเกียลัทธิที่นับถือองค์พระศีริเป็นเทพเจ้าขั้นสูงสุด (ศิริพร สุเมธารัตน์, 2554) สร้างขึ้นในยุคหลัง ๆ สมัยเจ้าชัยวรມันที่ 7 โดยพระองค์มีราชโองการให้สร้างอโศกศalaหรือໂຮງພญาลา ธรรมศาลาหรือທີ່ພັກຄນເດີນທາງ และเทวสถาน เพื่อประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เพื่อเป็นที่พักแรมระหว่างทางในการเดินทางต่อไปยังเมืองปราสาทพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ เมืองวิมายปุระ ปราสาทหินพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างเบญ្ទរាបและเบญ្ទរាគ หรือในยุคของเจนละ คือ เจนละบกและเจนละนำของอาณาจักรเบญ្ទរាប เพื่อเดินทางต่อไปไปยังเมืองพระนครอันเป็นที่อยู่ของกษัตริย์และศูนย์กลางการปกครองอยู่ที่นี่ ต่อมาอาณาจักรขอมเสื่อมอำนาจลงและหมดไปในที่สุด และเปลี่ยนถ่ายมาเป็นยุคสมัยปัจจุบัน ดังนั้น เทือกเขาพนมคงรัก จึงเป็นดินแดนแห่งอารยธรรมของโบราณ

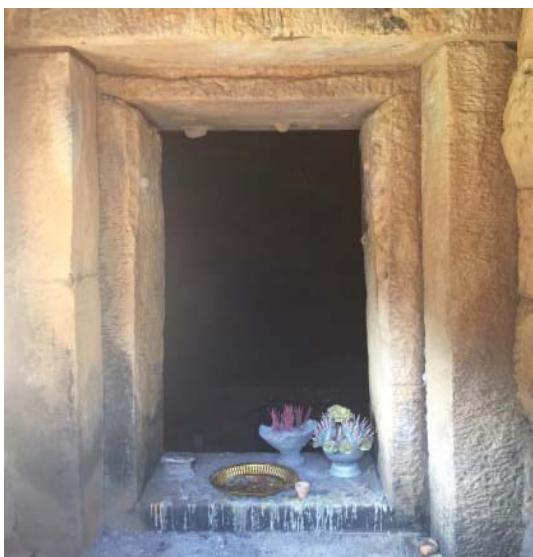
(ที่มา: สุริยา คลังฤทธิ์ ถ่ายเมื่อ 19 พฤศจิกายน 2559)

มากกว่า 3,000 ปี เขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ อยู่ในเขตพื้นที่พนมดงรัก เป็นแหล่งอารยธรรมของ บันเขตพื้นที่ร้างสูงที่อุดมไปด้วยทรัพยากร- ธรรมชาติ ดินแคนแอบนน้ำถือว่าเป็นแหล่ง อารยธรรมที่เจริญรุ่งเรืองสูงสุดด้านการเมือง การปกครอง ศิลป์ปั้นหินธรรม ความเจริญรุ่งเรืองนี้ ได้แพร่กระจายออกไปยังอาณาบริเวณรอบนอก พระนคร เนื่องด้วยการขยายอำนาจและอาณาเขต การปกครองอันแสดงถึงศักยภาพและความรุ่งเรือง จนขยายมาถึงเทือกเขาพนมดงรักหรือเขตจังหวัด สุรินทร์และอาณาเขตจังหวัดอุดรมีชัยแห่งนี้ จุดนี้เอง จากประวัติศาสตร์ ชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ประเพลณ ตั้งแต่สมัยอาณาจักร โบราณจนกระทั่งปัจจุบัน จึงได้มีสัญลักษณ์ความเชื่อวัฒนธรรม ความศรัทธา ที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษชาวเขมรแต่โบราณ ดัง ที่เห็นได้ในปัจจุบันนี้ เช่น ประเพลณการเช่นไห้ว บรรพบุรุษ หรือการแซนโภูนาพิชิกรรมการเข้าทรง ติดต่อกันวิญญาณเพื่อการรักษาโรคหรือโภคภัณฑ์ ที่เป็นตน ความเชื่อในเรื่องพญานาคหรือนาคราชของ ก็มีในสังคมชาวเขมรระหว่างสองประเทศทั้งชาว เขมรสุรินทร์และชาวกัมพูชา

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น กลุ่มชาวเขมร สุรินทร์และชาวกัมพูชา มีประวัติศาสตร์ ความเป็น

มาตั้งแต่สมัยอาณาจักร โบราณร่วมกัน มีบรรพบุรุษ เชื้อสายเดียวกัน มีรากเหง้าวัฒนธรรมเดียวกัน ถึงแม้ จะมีการแบ่งเขตแดนออกเป็นรัฐชาติ เป็นประเทศ ต่าง ๆ ชาวเขมรก็ยังอยู่ในดินแดนแถบเทือกเขาพนม ดงรักแห่งนี้ และติดต่อสื่อสารไปมาหากันเหมือน แผ่นดินเดียวกัน (ยโสธรฯ ศิริภาประภากร, 2559) ตั้งแต่ยุคอาณาจักร โบราณด้วยการเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ เดียวกัน จึงได้มีความคิด ความเชื่อ ความต้องการใน บริบทวัฒนธรรมการดำรงชีวิตที่เหมือนกันเรียกได้ ว่าเป็นแหล่งอารยธรรมเดียวกัน ตามภาษาวิชาการ เรียกความเหมือนกันของระบบคิด ความอ่าน ความ เชื่อและแบบแผนการดำเนินชีวิตที่เหมือนกันและ ยอมรับในกลุ่มเดียวกัน (พจนานุกรมราชบัณฑิตย สถาบันบัณฑิต 2554) ว่า “กลุ่มชาติพันธุ์” หรือ “Ethnic Group” จากพจนานุกรมฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายว่า กลุ่มที่มีพันธะ เกี่ยวข้องกัน และที่แสดงออกลักษณ์ออกมายโดยการ ผูกพันลักษณะของเชื้อชาติและสัญชาติเข้าด้วยกัน ชาวเขมรสุรินทร์เชื่อว่าสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษ กลุ่มเดียวกันมีขนบธรรมเนียมประเพลณเดียวกันและ ภาษาเดียวกัน (อมรา พงศาพิชญ์, 2541) ตลอดจนมี ความรู้สึกในผ้าพันธุ์เดียวกัน มีระบบการอาศัยกัน แบบเครือญาติ มีภาษา การแต่งกาย เครื่องนุ่งห่มและ ความเชื่อในพิธีกรรมเดียวกัน กลุ่มชาติพันธุ์เขมรจะ มีฐานความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ การคงอยู่ ของวิญญาณ จนเกิดเป็นความเชื่อและพิธีกรรมขึ้น และพิธีกรรมก็จะมีองค์ประกอบต่าง ๆ มีการจัด เครื่องเช่นไห้ว ชาวเขมรสุรินทร์และชาวกัมพูชาจะ ให้ความเคารพนับถือมาก เช่น วิญญาณบรรพบุรุษ และอำนาจเหนือธรรมชาติ ต่อมาก็ได้มีการรวบรวม กลุ่มคนหล่อหลอมทางวัฒนธรรมร่วมกัน จนกลาย เป็นรูปแบบทางศิลป์ปั้นหินธรรมอันเดียวกัน ภายใต้ บริบทวัฒนธรรมของอาณาจักรขอม กลุ่มชาวเขมร

สุรินทร์และกัมพูชา จึงมีความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณี ชนบทรرمเนียมนิยม ที่มีความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของชาติพันธุ์ตามโครงสร้างความเชื่อ เป็นพื้นฐานและมีพิธีกรรม เช่น วัฒนธรรมประเพณี หลักของชาวเขมร ได้แก่ ประเพณีการแซน โภุนตา และพิธีกรรมการ ใจลมเมี้ยวต เป็นการรักษาด้วย พิธีกรรม

(ที่มา: สุริยา กลังฤทธิ์ ถ่ายเมื่อ 19 พฤศจิกายน 2559)

ความเชื่อจากฐานวัฒนธรรมเหล่านี้มาจากการ

เรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติ สิ่งเร้นลับ อำนาจที่สามารถให้คุณและโทษ เช่น ภูต ผี ปีศาจ เวทมนต์ เบมร อักษรศักดิ์สิทธิ์หรือไสายศาสตร์ โดยมีการจัดประกอบพิธีกรรมรูปแบบต่างๆ สิ่งที่ก่อความไม่สงบ เช่น ความเชื่อที่มีฐานคติมาจากเรื่องภูตผีวิญญาณหรือ อำนาจสิ่งเร้นลับที่ยังสืบทอดความเชื่อมาสู่เยาวชน รุ่นหลังในยุคปัจจุบัน จึงมีความเชื่อและการยึดถือ ในสิ่งที่เชื่อว่ามีอำนาจเหนืออนุษัญญาติ หรือธรรมชาติ (เรณุ เหมือนจันทร์ฉาย, 2542) ชาวเขมรมีความเชื่อในพิธีกรรมใจลมเมี้ยวต โดยมีความเชื่อในสิ่งเหล่านี้ นานาแต่โบราณ ในการที่จะยอมรับและยึดถือ สิ่งที่ได้รู้ได้เห็นในสังคม สิ่งที่ตามนานั้นย่อمنประภณี พิธีกรรมเป็นส่วนประกอบของความเชื่อ ซึ่งกลุ่มชน ให้ความสนใจและปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ความเชื่อมี การผสมผสานระหว่างศาสนาและไสายศาสตร์ตาม วิวัฒนาการของที่มาในเชิงวัฒนธรรม (สมพร เกษม สุขจรัสแสง, 2526) เทือกเขาพนมดงรักมีโบราณสถานหรือปราสาทหินต่างๆ โดยจะพบจุดหลักแกะสลักพญาคبراภูมิเกื้อหนุกป่าสัก ลิ้งนี้ได้แสดงให้เห็นถึงความเชื่อเกี่ยวกับน้ำคราช ซึ่งไม่เพียงได้ปรากฏแต่เฉพาะในสถาปัตยกรรมทางวัฒนธรรม ของอินเดียหรือเทวสถาน แต่ความเชื่อเหล่านี้ยัง ติดต่องอยู่ในระบบความคิด ความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์เบมร โดยเชื่อว่านคราชเป็นสัตว์มงคล หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์อย่างหนึ่ง ที่แสดงถึงความอยู่เย็นเป็นสุข การปราศจากโรคภัยไข้เจ็บและอันตรายทั้งสิ้น ความเชื่อโบราณที่มีพญาคبراที่ว่าขึ้งอยู่อาจมี วิวัฒนาการจากทางวัฒนธรรมความเชื่อหลาภูมิ ต่อ กัน ได้แก่ ยุคโบราณ ยุคพระนารายณ์ และยุคสมัยปัจจุบัน ซึ่งสืบทอดมานานนับพันปีจนไม่ทราบว่า ฐานเดิมแท้มาจากคติความเชื่อในลัทธิธรรมชาติ นิยม ศาสนาพราหมณ์ และศาสนาพุทธ แต่รอดกที่ สืบทอดมานี้ก็ยังปรากฏในศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน

ซึ่งปรากฏมีสัญลักษณ์ความเชื่อเหล่านี้อยู่ในวิถีชีวิตของชาวเขมร เนื่องจากศิลปหัตถกรรมเหล่านี้จะแฝงความเชื่อ ความศรัทธา และมรดกที่สืบทอดกันมา นานนับพันปี ก่อนสมัยนครของขอม โบราณที่ได้สืบทอดกันหลายชั่วอายุคนนานนับพันปี

ความสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ชาติพันธุ์ระหว่างเขมรสูรินทร์และกัมพูชา ชาวเขมรสูรินทร์ และชาวกัมพูชา มีฐานความเชื่อและวัฒนธรรม ประเพณีมาแต่โบราณจากการเหง้าวัฒนธรรมเดียวกัน โดยสามารถ追溯ท่อนออกมานเป็นศิลปะในวิถีการดำเนินชีวิต เช่น ความเชื่อเรื่องพญานาคหรือนาคราชว่าเป็นของสูง มีความศักดิ์สิทธิ์ มีอำนาจ

ลึกลับ อัศจรรย์เหนือธรรมชาติ และชาวเขมรทั้งสองประเทศจะให้ความเคารพ ยำเกรง และไม่กล้าลบหลู่ สิ่งที่เห็นได้อย่างชัดเจน คือ โบราณสถานมีลวดลายพญาคในที่ต่างๆ และผ้าไหหมองกี๊มรูปพญานาค ซึ่งใช้เป็นสัญลักษณ์ในลายผ้าโบราณ แสดงถึงความเชื่อและศรัทธา โดยมีความเป็นลักษณะ “วิญญาณนิยม” การมีอยู่ของวิญญาณ จากความคิด ความเชื่อมีผลสนับสนุนต่อการดำเนินชีวิตหรืออาริเตประเพณี มีความสัมพันธ์กับความเชื่อท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ (เครื่อจิต ศรีบุญนาค, การสัมภาษณ์, 16 เม.ย. 2554) จึงถือเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของกลุ่มชาติพันธุ์ เขมรแทนเทือกเขาพนมคงรัก

ตารางที่ 1 มิติความสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์วัฒนธรรมเกี่ยวกับนาคราช

สัญลักษณ์วัฒนธรรมนาคราชระหว่างไทย-กัมพูชา		
มิติความสัมพันธ์	ชาวเขมรสูรินทร์	ชาวกัมพูชา
คล้ายคลึงกัน	ความเชื่อ เคารพฐานะของสูง ศักดิ์สิทธิ์	ความเชื่อบรรพบุรุษของตน ป្រឹមកម្មត្រីម៉ោងอาនាទាក្រុងប្រជាពលរដ្ឋ โบราณ
คล้ายคลึงกัน	ลวดลายผ้าไห	ลวดลายผ้าไห
เหมือนกัน	ปราสาทตาเมือน	ปราสาทตาเมือน
คล้ายคลึงกัน	เครื่องดนตรีพื้นบ้าน	เครื่องดนตรีเขมร โบราณ
	ปรัชญาเชิงคติธรรมคำสอนวิถีชีวิต	

1. ฐานความเชื่อโบราณ

(ที่มา : สุริยา คลังฤทธิ์ ถ่ายเมื่อ 19 พฤศจิกายน 2559)

ความเชื่อในตำนานพื้นเมืองของชาวกัมพูชา กล่าวว่า พญานาค หรือนากราชนั้น เป็นบรรพบุรุษของชาวกัมพูชา และเชื่อว่าตนเองนั้นสืบเชื้อสายมาจากพญานาค โดยสมัยนั้นมีพระมหาโพธิเดินทางมาจากประเทศอินเดีย ทำให้อิทธิพลหรืออารยธรรมแห่งดินแดนมหาภารตะแพร่กระจายมา สู่อาณาจักรเบนร โบราณและนี้ พระมหาโพธิเดินนี้ได้รักใคร่และอยู่กินกับบุตรสาวของพญานาค เป็นที่มาของเชื้อสายราชวงศ์หรือกษัตริย์แห่งผู้สร้างบ้าน นามเมืองของอาณาจักรขอม โบราณ รวมทั้งประวัติศาสตร์ได้กล่าวถึงยุคแห่งอาณาจักรฟันนั่ว ดินแดนและนี้เป็นเมืองแห่งภูเขา การตั้งชื่อรัชวงษ์ ยุคหนึ่งจึงชื่อว่า “ไศ德拉ช” แปลว่า เจ้าแห่งภูเขา (King of Mountain)

ต่อมาได้สืบสุดยุคฟุนั่นช่วงพุทธศตวรรษที่ 11 ราช พ.ศ. 1100 (ศิริพร สุเมธารัตน์, 2554) ความเชื่อของชาวเบนร ทั่วไปมุ่งมองที่ผสมผสาน โดยความเชื่อเกี่ยวกับพญานาคของเบนร ระบุว่า พญานาค เป็นสัตว์ที่มีลักษณะคล้ายมนุษย์ แต่หัวใจเป็นสีเหลือง แสดงถึงความศักดิ์สิทธิ์ หรืออำนาจ วาสนาสิ่งพิเศษ หนึ่งในประเพณีที่สำคัญ คือการบูชาและถวายของถวายแก่พระภัย ไข่เจียว และภัยอันตรายทั้งล้วน ภูตผีปีศาจไม่กล้าทำร้ายและมีความเป็นอมตะ ด้วยเหตุที่พญานาค เป็นคริสต์วิริคทิพย์ คุ้มครองรักษา ผู้คน แผ่นดิน แม่น้ำ ลำธาร จึงแสดงให้ถึงความอุดมสมบูรณ์ การนับถือจะนำมาชี้สิริมงคล ความอุดมสมบูรณ์ และความมีสุขภาพแข็งแรง ปราศจากโรคภัย (เอื่อง แบบดี, การสัมภาษณ์, 10 ส.ค. 2553) พญานาคหรือสัญลักษณ์ของความศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อมาแต่โบราณนั้น ว่าพญานาคเป็นสัตว์ที่ประเสริฐ ซึ่งสัตย์ มีอิทธิฤทธิ์ สามารถแสดงปาฏิหาริย์หนือนมุขย์ การช่วยเหลือเกื้อกูล และ

ปกปักษากาด้วยการเป็นสัตว์ที่สัตย์ซื่อ ให้การช่วยเหลือ และสร้างความดีจากคำบอกเล่าจากประษญ หรือบรรพบุรุษ ต้องการแสดงถึงความพิเศษเหนือธรรมชาติ (บันเทิง ว่องไว, การสัมภาษณ์, 10 ส.ค. 2553) เพราะเป็นสิ่งมงคลตามความเชื่อแต่โบราณของชาวเบนร ระบุ

(ที่มา: สุริยา คลังฤทธิ์ ถ่ายเมื่อ 19 พฤศจิกายน 2559)

นอกเหนือจากเรื่องพญานาคแล้วยังมีความเชื่อในเรื่องอำนาจเร้นลับเหนือธรรมชาติของชาวเบนร กัมพูชาและชาวเบนร ระบุว่า “ชื่นมีในพื้นที่” ที่ออกเข้าพนงดงรักษา เช่นเดียวกัน คือ ความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และอำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์บนเทือกเข้าพนงดงรักษาแหล่งโบราณสถาน เช่น ปราสาทตาคaway จากการสัมภาษณ์นายทหารชาวกัมพูชาอายุ 43 ปี เป็นคนพื้นเมืองอุดร มีชัย ได้ทำงานหรือรับ-

ราชการในการตระเวนและคุ้มครองปราสาทตามความเป็นเวลา 6 ปี ได้ก่อร่างสิ่งความเชื่อพื้นถิ่นเกี่ยวกับโบราณสถานของปราสาทตามความและใกล้เคียงไว้ว่า “ปราสาทตามความหรือ ชาวบ้านพูดเรียกว่า “ตากระนัย” ในขณะที่คนท้องถิ่นของชาวบ้านพูดเรียก “ปราสาทดำราย” หมายถึง สถานที่แก้บนที่บ้านบ้านค่าลักษณะเรื่องราวที่ชาวบ้านพูดส่วนมากบ้านบ้านหรือของพร ได้แก่ ให้ทำมาหากินรำรวย การมีปัญหากันที่ดินหรือทรัพย์สมบัติ (เชย เชย, การสัมภาษณ์, 19 พ.ย. 2559) การหายจากโกรกภัย เพื่อการอยู่เย็นเป็นสุข หายจากโกรกภัยให้เจ็บต่าง ๆ จุดหมายเพื่อการเช่นไว้ว่าเพื่อแก้บน โดยชาวบ้านมองเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อของชาวบ้านหรือคุณพื้นถิ่น เมื่อประสบความสำเร็จหรือ ได้ตามที่ตนเองปรารถนาแล้วก็จะนำสิ่งของที่ตนเองบันเอามาไว้มาทำการเช่นไว้ว่างสรวงหรืออนุญา โดยเฉพาะช่วงปีใหม่ก็จะมีประเพณีการเช่นไว้วังสรวงใหญ่โดยปราสาทตามความ โดยอาจารย์จะเดินทางมาจากพนมเปญ เพื่อทำพิธีพราหมณ์ตามความเชื่อ และประเพณีที่เคยทำมาแต่โบราณของชาวบ้านพูดในพื้นที่ของปราสาทແນບเทือกเขาพนมดงรัก ส่วนฝั่งไทยเองก็มีชาวบ้านนำสิ่งของ เช่น นายศรี ดอกไม้ รูปเทียน ของหอม ผ้าขาว ผลไม้ต่าง ๆ มาเช่นไว้วังสรวงบุญชัล ปราสาทแห่งนี้ เนื่องจากเชื่อว่าเป็นที่สถิตของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยนุมของของชาวบ้านมองว่าท่านเป็น “ผู้ศักดิ์สิทธิ์” (สมศักดิ์ นางรอง, การสัมภาษณ์, 19 พ.ย. 2559) จึงได้มีหมอดพิธีมาประกอบพิธีบวงสรวงเช่นไว้วัง ปราสาทแห่งนี้

2. ลวดลายบนหัตถกรรมมัดหนี้

กลุ่มนชนชาวบุญชัลเทือกเขาพนมดงรักทึ่งฝั่งจังหวัดสุรินทร์และอุดรธานีซึ่งของประทศกัมพูชา มีวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ เหมือนกัน มีฝีมือการทอผ้า สามารถทอผ้าไหมมี

ลวดลายและสีสัน อันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษแต่โบราณ เป็นภูมิปัญญาด้านลวดลายผ้าทอมือของกลุ่มสายตระกูลมณฑ์เงมร 嬷គកທາງວັດພະນະຮຽມด้านลวดลายผ้า ภายใต้พื้นฐานการดำเนินชีวิต ความเชื่อและความศรัทธาตามบรรพบุรุษเงมร โบราณ จึงได้คิดลวดลายขึ้นมาเพื่อใช้สวมใส่ในชีวิตประจำวัน อันแสดงถึงความเชื่อความศรัทธาเป็นเอกลักษณ์และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยเฉพาะลวดลายพญานาคที่ได้ถือกำเนิดมาจากความเชื่อ อุดมสมบูรณ์ ความพากสุกในชีวิตของมนุษย์พร้อมกับการไว้โรคพาธิทั้งปวง ชาวบุญชัล ได้นำมาประดิษฐ์เป็นลวดลายนาคนพื้นแผ่นผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์จนเป็นภูมิปัญญาด้านลวดลายผ้าอันล้ำค่าของกลุ่มชาติพันธุ์เงมร เพื่อส่วนไส่ เพราะเป็นความเชื่อแต่โบราณ ลักษณะของลวดลายพญานาคนพื้นแผ่นผ้า จะมีลักษณะเป็นตัวพญานาคชดและหันหน้าออกจากรัก ช่างทอกล่าวว่า ได้ประดิษฐ์ลวดลายตามลักษณะกิริยาของพญานาค บ้างก็แซมประดับด้วยดอกไม้เพื่อให้เกิดความสวยงามยิ่งขึ้น เช่น ลายพญานาคใหญ่มีรูปผีเสื้อรูปทรงสีฟ้า รูปไข่ และรูปปากคู่ผูกันในพื้นเดียว ลายเกล็ดพญานาคหรือบางท้องถิ่นเรียกกันว่า ลวดลายร่างเหده (เลน คุณสุข, การสัมภาษณ์, 10 ส.ค. 2553) ลวดลายผ้าไหมที่กล่าวว่ามานี้ เป็นการแสดงถึงคุณค่ามหัศจรรย์ที่ล้ำเลิศจนกล่าวไว้ว่าเป็นเอกลักษณ์ทางภูมิปัญญาลวดลายผ้าทอมือของกลุ่มชาติพันธุ์ (ชนพร เวทย์ศิริยานันท์, 2548) ลวดลายพญานาคบนผ้าไหมของกลุ่มชาติพันธุ์ ส่วนมากจะปรากฏหรือประดิษฐ์เป็นเครื่องนุ่งห่มประเภทต่าง ๆ อันได้แก่ ผ้าผุง นิยมใช้สอยกันโดยทั่วไป และปรากฏลวดลายบนผ้าสีใบและผ้าคลุมไหล่ และผ้าอีกหลายชนิดที่ปรากฏลวดลายพญานาค และเป็นผ้าที่ให้ความสำคัญเพราะถือว่าเป็นผ้าที่ศักดิ์สิทธิ์หรือเป็น

ของสูง เช่น ผ้าประดาก ชงงานทางประเพณีหรือผ้าปักโกลงศพ ผ้าอีกหลายชนิดที่ได้ประยุกต์ลวดลายพญานาคใช้ตามความหมายทางวัฒนธรรม

3. ລວດລາຍສາປັຕຍກຣມໂປຣາມສານ

อาณาบริเวณเขตเทือกเขาพนมดงรักพื้นที่ในจังหวัดสุรินทร์และจังหวัดอุดรธานีซึ่งของราชอาณาจักรกัมพูชา มีโบราณสถานหรือปราสาทหินแหล่งเดียวทันที่อยู่ในประเทศไทยและมีความเป็นมาด้านประวัติศาสตร์ อันสามารถแสดงถึงโดยศึกษาจากศิลปะของอาณาจักรขอมโบราณ กลุ่มปราสาทตามีนก็เป็นแหล่งหนึ่งที่สามารถยืนยันประวัติศาสตร์และชาติพันธุ์ของกลุ่มนี้และเป็นบริเวณเทือกเขาพนมดงรักแสดงให้เห็นว่าได้มีการอาศัยอยู่มีการใช้ชีวิต เป็นเมือง สังคม รัฐ อาณาจักร กันมาก่อนแต่ครั้งอดีต พร้อมกับมีศาสนาและความเชื่ออิ讶งเดียวทัน พญานาคก็สามารถรุ่งเรืองเห็นได้จากการปราสาทหิน อันแสดงถึงถึงความเชื่อในศาสนาที่แพร่เข้ามารั่งเริงและวิวัฒนาการร่วมกับความเชื่อท้องถิ่น เช่น ตามฐานคติความเชื่อของศาสนาพราหมณ์มีความเชื่อเรื่องพญานาค ว่าพญานาคเป็นบลลังก์ของพระนารายณ์ ซึ่งอ่าวพญาอนันตนาคราช และพญานาคยังเป็นสร้อยสังวาลของพระศิวะ (สุริยา คลังฤทธิ์, 2559) ดังเห็นตัวแทนจากลวดลายด้านสถาปัตยกรรมฝาผนังในปราสาทจะมีลวดลายพญานาคปรากฏเพียบพร้อมทุกประสาทหรือเทวสถานสิ่งนี้ได้แสดงถึงความเชื่อกียงกับความศักดิ์สิทธิ์เรื่องพญานาค เนื่องด้วยตามลักษณะของ申しดูจะมีวรรณกรรมหรือศิลปะความเป็นมาเกี่ยวข้องกับพญานาค ซึ่งเกิดขึ้นตามหลักและความเชื่อของลักษณะศาสนาพราหมณ์จากแหล่งอารยธรรมขอมโบราณ เป็นสัญลักษณ์แสดงถึงความเชื่อ อันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรโบราณแห่งนี้ในเวลาต่อมา

4. ศิลปะบนชั้นล้วนเครื่องดูดน้ำพื้นเมือง

โปรแกรม

กลุ่มชาติพันธุ์เบมรແດບເຖິກເຫັນພົມຄົງ
ຮັກ ທີ່ຈະເວັບສຸຣິນທົ່ງແລະຈາກັນພູ້ຈຳຕ່າງມີມຽດຄົກ
ກຸມປິ່ງຢູ່ຈຳຕ່ານສຶກປະກາດແສດງພື້ນບ້ານ ທີ່ສືບທອດ
ຜ່ານເຂົ້າສາຍແລະບົບທວັນທະນາມແຫ່ງອາຍຫະຮົມ
ໂບຮາມດ້ວຍເຫັນກັນ ສຶກປະກາດແສດງພື້ນບ້ານ
ເຫຼົານີ້ ເວັບສຸຣິນທົ່ງເຮັດວຽກວ່າ “ກັນຕຽມ” ຈາກັນພູ້ຈຳ
ກີ່ເຮັດວຽກວ່າ “ກອນຕຽມ” ໄນຕ່າງກັນ ເນື່ອຈາກເປັນການ
ລະເລັ່ນຂອງກຸ່ມໜ້າຈາກເວັບສຸຣິນທົ່ງແລະອົງຄໍ
ປະກອບຂອງການແສດງຫຼືອົງຄ່ອງຄົນຕຽມຈະມີການ
ເປັນອັດລັກນົມເພັະຂອງກຸ່ມໜ້າຈາກເວັບສຸຣິນທົ່ງໄດ້ເກີ່ຂອ
ກັນຕຽມຫົວພູ່ານາຄ ເວັບສຸຣິນທົ່ງເຮັດວຽກເອົງຄ່ອງຄົນຕຽ
ນີ້ວ່າ “ຕຽວ” (ພິຈາລະນຸ້ງ ຕຸ້ງຈິນດາ, 2559) ລັກນົມທີ່ໂຄດ
ເດັ່ນນີ້ຈະມີການທຳຫັວເກົ່າອົງຄ່ອງຄົນຕຽມດ້ວຍວັດຖຸທີ່ຫາໄດ້
ຈາກທົ່ວທີ່ໃຫ້ກົດໆຫຼືພື້ນບ້ານອີສານໄດ້ ເຊັ່ນ ມັນສັກວ
ກະລານະພ້ວມ ໄນມີເນື້ອເພິ່ນ ເປັນຕົ້ນ ຈະມີເອົາລັກນົມ
ພິເສຍ ກວາມເປັນມາຂອງການເຂົ້າໃນວັດທະນາເວັບສຸຣິນທົ່ງ
ໄນ່ວ່າຈະເປັນຈາກັນພູ້ຈຳຕ່າງແລະຈາກັນທົ່ງ ຈະນີຍົມ
ທຳຫັວເກົ່າອົງຄ່ອງຄົນຕຽມນີ້ດ້ວຍການແກະສລັກເປັນຫັວ
ພູ່ານາຄຕາມຮູບແບບເອົາລັກນົມກວາມເຂົ້ອທີ່ແພຳມາ
ແຕ່ໂບຮາມຂອງກຸ່ມໜ້າຈາກັນພູ້ຈຳ ຈຶ່ງເຮັດວຽກໄດ້ວ່າເປັນ
ເອົາລັກນົມຫຼືສັລຸລັກນົມທີ່ມີການເໝືອນກັນ
ຮະຫວ່າງເວັບສຸຣິນທົ່ງແລະຈາກັນພູ້ຈຳ ທີ່ມີຈູານກວາມ
ເຂົ້າວັດທະນາຈາກຮາກເໜັງເດືອຍກັນ

5. ปรัชญาธรรมคติคำสอนแนววิถีชีวิต

กลุ่มชาติพันธุ์เขมรแต่โบราณ มี
ขนบธรรมเนียม ประเพลว วัฒนธรรม ความเชื่อแบบ
ฉบับของตนและคำสอนหรือคิดธรรม ข้อคิดที่มี
คุณค่าเหล่านี้จะมีปฏิสัมพันธ์เกี่ยวนেื่องกับการ
ดำเนินวิชีวิตของชาวเขมร สาระคำสอน จึงเป็น
แก่นของความคิดที่ได้รับการสืบทอดจากบรรพบุรุษ
เพื่อเป็นการสอนสั่งให้เยาวชนประพฤติอย่างใน

คุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรมอันดี อันจะกล่าวถึงแนวคิดนี้ผ่านสัญลักษณ์วัฒนธรรม ลวดลาย พญานาคถือว่าเป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลวดลายพญานาคนั้นผู้ได้สะท้อนมนุนของคำสอน คติธรรมจากความเชื่อของเกิดให้มีผลิตผลต่อคำสอนตามรูปแบบความเชื่อของชาวเขมรที่เชื่อว่านาคราชเป็นสัตว์ “ประเสริฐ” ได้สะท้อนมนุนของความเป็นผู้ใหญ่ที่ประเสริฐสูงกว่าคนธรรมด้า ดังนั้น จึงเป็นสิ่งที่ควรตระหนักไว้ว่า ต้องดำเนินตัวให้เป็นผู้ใหญ่อยู่ในความดีงาม ประเสริฐถึงจะได้รับการยอมรับ ความเชื่อว่าพญานาคเป็นสัตว์ที่มีความ “ซื่อสัตย์” ได้สะท้อนมนุนของที่ว่าการดำเนินตนไว้ในความซื่อสัตย์ สุจริต การเป็นสุจริตชนชื่อสัตย์บริสุทธิ์ ยุติธรรม ประพฤติดนอยู่ในความสุจริตไม่เป็นผู้กลับกลอกหรือหลอกลวง ถือว่าเป็นธรรมะของผู้ที่ประเสริฐดงงามอย่างแท้จริงสมควรให้ความเคารพกราบไหว้ ความเชื่อว่าพญานาคเป็นสัตว์ที่มีความ “ภักดี” ได้สะท้อนมนุนของว่าคนต้องดำเนินตนไว้ในความจงรักภักดีต่อบ้านเมืองและชาติพันธุ์ ไม่ทรยศ หักหลัง ทำลายล้าง เมื่อผู้ใดมีความจงรักภักดีต่อบ้านเมืองและเชื่อชาติของตนย่อมได้เชื่อว่าเป็นผู้รักคุณกตัญญูต่อบ้านเกิดเมืองนอน สมควรเอาเป็นแบบอย่าง ได้รับการเชิดชูสรรเสริญ ความเชื่อว่าพญานาค มี “อิทธิฤทธิ์” ได้สะท้อนมนุนของที่ว่าผู้เป็นใหญ่ต้องมีอำนาจหรืออิทธิพลเมื่อมีอำนาจแล้วก็ย่อมนำมาซึ่งความชอบธรรม หากมีอำนาจแต่ไร้ความชอบธรรม ไม่เป็นธรรม สังคมก็ไร้ความสงบสุขหรือเป็นสัญลักษณ์ของการไม่รังแกคนด้อยกว่าแต่ช่วยเหลือและคุ้มครองคนที่อ่อนแอกว่า

สรุป

สัญลักษณ์วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เรื่องพญานาค หรือนาคราช มีความเป็นมาที่ยาวนาน จากประวัติศาสตร์ ตั้งแต่สมัยอาณาจักร โบราณของกลุ่มชาติพันธุ์ จนกระทั่งความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดมาจนถึงทุกวันนี้ ความเชื่อเรื่องนาคราชແสน屏เทือกเขาพนมดงรักไทย-กัมพูชา จึงมีลักษณะคล้ายคลึงกันสาเหตุมาจากการแห่งชาติพันธุ์ หรือบรรพบุรุษเดียวกัน ระบบความคิดความเชื่อจะเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยของแต่ละสังคม หรือประเทศ ว่าอย่างไรให้วัฒนธรรมได้ก่อประโยชน์สูงสุด ความเชื่อว่าภูมิปัญญาได้รับการอนุมัติจากพระเจ้าสีดา จึงจงใจหายไปตามบริบทของสังคมที่เปลี่ยนไปตามกระแสโลกกวัตน์ ชาวกัมพูชาเชื่อว่าพญานาคเป็นบรรพบุรุษของตน ส่วนชาวเขมร สุนิธรรม เชื่อว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์และให้ความเคารพยิ่งเกรงอย่างมาก พญานาคจึงเป็นเหมือนสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร 打扮เทือกเขาพนมดงรักหรือพรມแคนระหว่างไทยและกัมพูชา เพราะความเชื่อในสัญลักษณ์วัฒนธรรมเดียวกันหรือมิตรแห่งความสัมพันธ์นี้สามารถนำมาสร้างประโยชน์และสามารถเชื่อมโยงประสานความสัมพันธ์ระดับกลุ่มคน สังคม และประเทศชาติ อันเป็นผลดีต่อความร่วมมือพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ สามารถนำมาสังเคราะห์เป็นยุทธศาสตร์แห่งความสัมพันธ์ เชิงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์เพื่อความเข้าใจ ความสัมพันธ์ ความผูกพัน ความสมัครสมานสามัคคี ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั้งสองชาติผ่านมิติสัญลักษณ์ชาติพันธุ์

เอกสารอ้างอิง

- ชนพร เวทีศรีyanนท์. (2548). ภูมิปัญญาผ้าไหมของกลุ่มชาติพันธุ์เบมรบ้านท่าสوانอำเภอเมืองจังหวัดสุรินทร์. สุรินทร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถานบันฉบับออนไลน์. (2554). พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน. จาก <http://www.royin.go.th/dictionary>
- พิชชาณัฐ ตู้จินดา. (2559). กันตรีนอีสานใต้บุรีรัมย์combeimศักดิ์ ส.บัวสารรัก. จาก <http://kotavaree.com/?p=495>
- ยโสธรารศิริภาประภากรณ์. (2559). วิเคราะห์คำสอนจากพิธีกรรมเข้าทรงมะมีดที่สัมพันธ์กับหลักธรรมในพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเบมร ในเขตจังหวัดสุรินทร์และจังหวัดบุรีรัมย์(วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- เรณุ เหนื่อนจันทร์ฉาย. (2542). อิทธิพลความเชื่อประเพล็งและพิธีกรรมของชาวไทยโซ่ที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาลัยหิดล, กรุงเทพฯ.
- ศิริพร สุเมธารัตน์. (2554). ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองสุรินทร์. กรุงเทพ: โอเดียนสโตร์.
- สมพร เกษมสุขจรัสแสง. (2526). การพัฒนาทางวัฒนธรรมของลาวโซ่ที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, สุรินทร์.
- สุริยา คลังฤทธิ์. (2559). ลวดลายและคำสอนในประเกื้อเงินของจังหวัดสุรินทร์(วิทยานิพนธ์ปริญญาโท: บัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, สุรินทร์.
- อนรา พศพิชญ์. (2541). วัฒนธรรมศาสนาและชาติพันธุ์: วิเคราะห์ลังกูม ไทยแนวนานาชาติวิทยา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.